

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

Decembrie 2024

Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România

Decembrie 2024

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României

Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București

tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

ISSN 2458-0562

Cuprins

Sinteza	5
A. Accesul la finantare al companiilor nefinanciare	7
B. Capacitatea companiilor de a face fata unor evolutii financiare nefavorabile	14
B1. Perceptia companiilor asupra unor evolutii nefavorabile privind costul finantarii (rata dobandzii)	14
B2. Perceptia companiilor asupra unei evolutii nefavorabile a cursului de schimb al monedei nationale in raport cu moneda euro	17
Anexa. Metodologia sondajului	20

Sinteză

Sondajul privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România (FCNEF) surprinde opiniile sectorului real¹ cu privire la: (i) cele mai presante probleme în desfășurarea activității, (ii) costul finanțării și (iii) implicațiile unei posibile aprecieri/deprecieri a monedei naționale.

Principalele concluzii ale analizei sunt următoarele:

- Percepția asupra situației economice și financiare a propriei companii este evaluată preponderent fără modificări de firmele autohtone în perioada aprilie-septembrie 2024. Opinia privind perspectivele de dezvoltare a companiei a devenit ușor mai optimistă față de sondajul efectuat în urmă cu un an, 16 la sută din firme raportând o îmbunătățire a acestora și 54 la sută o evoluție constantă.
- Similar cu ultimele ediții ale *Sondajului*, firmele consideră costurile ridicate (costuri de producție, cu forța de muncă etc.) drept cea mai presantă problemă din ultimele șase luni. Corporațiile indică această problemă într-o măsură mai mare decât IMM (56,3 la sută comparativ cu 54 la sută), decalaj observat și în cazul disponibilității forței de muncă. Peste jumătate (54 la sută) din corporații și 36 la sută dintre IMM indică găsirea forței de muncă adecvat pregătite ca fiind o problemă presantă.
- Accesul la finanțare este semnalat de companiile nefinanciare drept o problemă presantă sau foarte presantă în proporție de 19 la sută, în creștere cu 5,4 puncte procentuale față de *Sondajul* anterior. Aceasta se menține însă una dintre cele mai puțin importante probleme, devenind penultimul factor după importanță, înaintea procesului de insolvență.
- Încrederea companiilor nefinanciare autohtone în sectorul bancar românesc se menține preponderent moderată, fiind observat un grad mai mare de încredere în cazul corporațiilor față de IMM.
- La nivel agregat, 26 la sută dintre companiile nefinanciare consideră că nivelul costului de finanțare ar afecta capacitatea de a rambursa împrumutul și/sau activitatea firmei, pondere în scădere de la 31 la sută în urmă cu un an.
- Pe fondul conștientizării riscului de rată a dobânzii, cu precădere în perioada post-pandemică, când ratele de dobândă s-au majorat semnificativ, majoritatea firmelor (77 la sută) care au contractat un credit de la bănci sau IFN în ultimul an sau care își doresc finanțarea în viitor au semnalat că au optat sau ar opta pentru un împrumut cu rată de dobândă fixă.

¹ Eșantionul utilizat în *Sondajul FCNEF* conține circa 11 000 de companii nefinanciare, este reprezentativ la nivel național și regional, iar extragerea companiilor incluse în sondaj este realizată prin procedee statistice specifice cu respectarea criteriilor privind: (i) clasa de mărime a companiei (microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații), (ii) sectorul de activitate (conform CAEN Rev. 2) și (iii) regiuni de dezvoltare. Sondajul este efectuat semestrial de BNR, de regulă în lunile martie și septembrie.

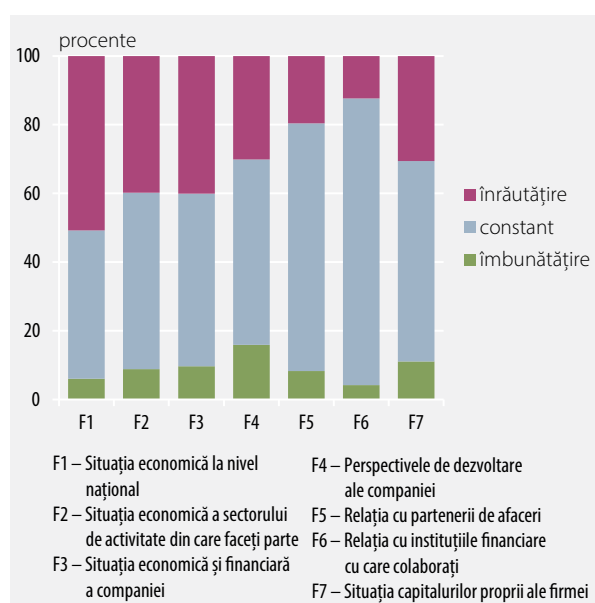
- Costul de finanțare al companiilor nefinanciare din România s-a încadrat pe un trend descendent începând cu sfârșitul anului 2022. În acest context, majoritatea firmelor participante la sondaj (61 la sută) au indicat faptul că au asociat o rată a dobânzii la creditele contractate în lei situată între 5 la sută și 9 la sută.
- O treime dintre companiile respondente cu credite în lei susțin că le-ar fi influențată activitatea firmei și/sau capacitatea de rambursare a creditului în cazul unei majorări între 1 și 3 puncte procentuale a ratei dobânzii la creditele în derulare.
- Cea mai importantă proporție a firmelor respondente (64 la sută, în creștere marginală față de exercițiul precedent), care au contractat credite în euro, are asociată o rată a dobânzii situată între 2 la sută și 6 la sută, procentul crescând la 69 la sută în cazul corporațiilor.
- Circa 15 la sută dintre IMM și 12 la sută dintre corporațiile respondente au declarat că nivelul actual al ratei dobânzii la euro le afectează deja activitatea sau capacitatea de rambursare a creditelor.
- Impactul cursului de schimb asupra rezultatelor firmelor este influențat de structura financiară și operațională a fiecărei companii, dar și de politicile de management al riscului valutar. În cazul a 26 la sută dintre companiile nefinanciare autohtone, rezultatele financiare ale firmei pot fi afectate negativ de deprecierile monedei naționale față de euro, pondere în scădere față de exercițiul anterior (35 la sută în septembrie 2023).
- Pentru a se proteja de riscurile asociate variațiilor de curs de schimb, firmele pot utiliza mai multe strategii privind expunerea valutară. Totuși, 9 la sută dintre firme au expuneri la riscul valutar, însă nu utilizează nicio metodă de acoperire a acestuia.
- În ceea ce privește așteptările cu privire la evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de euro în următoarele șase luni, cea mai mare proporție a firmelor autohtone (62 la sută) consideră că acesta va rămâne aproximativ constant, iar 26 la sută mizează pe creșterea într-o anumită măsură a raportului leu/euro.

A. Accesul la finanțare al companiilor nefinanciare

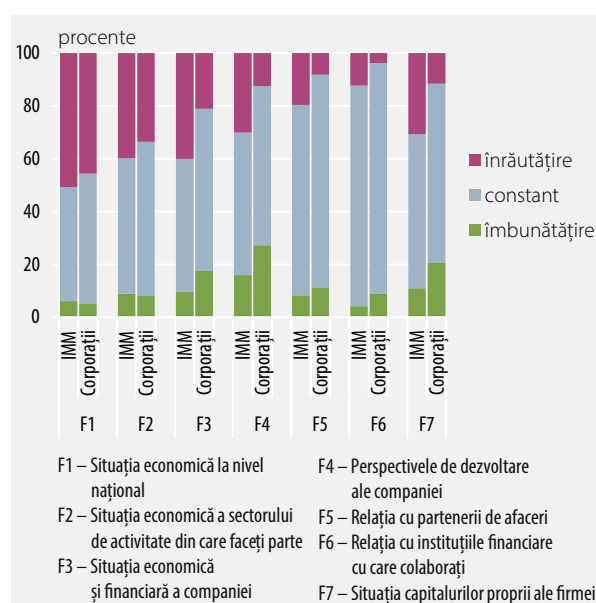
Evoluția principalilor factori de influență asupra activității firmei

Situația macroeconomică internă și la nivel global își menține caracterul incert, pe fondul escaladării tensiunilor geopolitice și al intensificării conflictelor armate la nivel internațional. Firmele autohtone resimt aceste evoluții asupra activității, însă cu o intensitate mai redusă comparativ cu sondajele anterioare (septembrie 2023 și martie 2024). O proporție din ce în ce mai redusă percepe o înrăutățire a situației economice din ultimele șase luni la nivel național (puțin peste jumătate dintre firme, pondere în scădere comparativ cu 56 la sută în martie 2024 și 64 la sută în septembrie 2023). Percepția asupra situației economice și financiare a propriei companii este mixtă, cu 50 la sută dintre firme care apreciază că nu au existat modificări în ultimele șase luni² și 40 la sută care semnalează o înrăutățire. Opinia firmelor cu privire la perspectivele de dezvoltare a companiei a devenit ușor mai optimistă. Astfel, 16 la sută dintre firme văd o îmbunătățire a perspectiveilor și 54 la sută consideră că au evoluat constant, în creștere comparativ cu sondajul efectuat în urmă cu un an, unde 14 la sută vedeau îmbunătățiri și 56 la sută considerau că perspectivele de dezvoltare nu s-au modificat (Grafic 1).

Grafic 1. Percepția companiilor nefinanciare asupra situației macroeconomice, evoluției sectorului de activitate sau întreprinderii, pentru perioada aprilie-septembrie 2024

Grafic 2. Percepția companiilor nefinanciare asupra situației macroeconomice, evoluției sectorului de activitate sau întreprinderii, defalcat pe mărirea companiei, pentru perioada aprilie-septembrie 2024

² Ultimele șase luni la care fac referire întrebările sondajului sunt aprilie-septembrie 2024.

Slaba capitalizare a firmelor este una dintre vulnerabilitățile structurale la adresa stabilității financiare din România, cu implicații directe asupra disciplinei la plată și a accesului la finanțare. Conform rezultatelor sondajului cu privire la situația capitalurilor proprii, se remarcă o creștere a ponderii firmelor care consideră că s-a înregistrat o înrăutățire în ultimele șase luni (30,6 la sută T3 2024 față de 21,3 la sută în T2 2024 și 13,6 la sută în T3 2023). Aceste evaluări sunt în concordanță cu evoluția numărului firmelor subcapitalizate (avans anual de 9 la sută), acestea reprezentând 31 la sută din totalul firmelor din economie la finalul anului 2023.

Într-o măsură mai mare comparativ cu sondajele anterioare, cea mai mare parte a firmelor (83 la sută) consideră că relația cu instituțiile financiare s-a menținut neschimbată. Se observă însă o tendință de deteriorare în privința relației cu partenerii de afaceri (19,5 la sută, +4,5 puncte procentuale față de septembrie 2023), opinia majoritară menținându-se însă în sensul unei evoluții constante a acestui factor. La nivelul zonei euro³, firmele au raportat pentru perioada aprilie-septembrie 2024 o deteriorare a profiturilor, într-o măsură mai mare comparativ cu sondajul din trimestrul anterior, cele mai mari presiuni venind dinspre creșterea costurilor nete cu materialele, energia, dar și a costurilor cu forța de muncă (procentaj net de 59 la sută, cu 6 puncte procentuale creștere trimestrială).

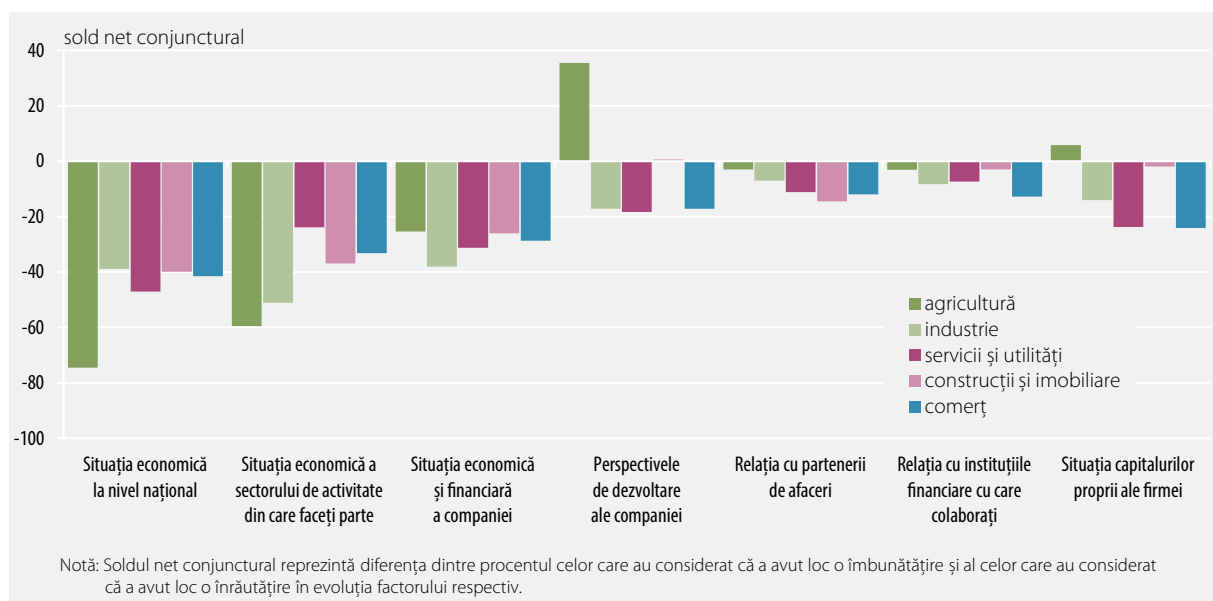
Evaluările companiilor de mari dimensiuni denotă o evoluție mai bună atât din punctul de vedere al situației economice și financiare a propriei companii, cât și al perspectivelor de dezvoltare, comparativ cu IMM. Proportia firmelor care indică o situație mai favorabilă în aceste privințe este aproape dublă în cazul corporațiilor comparativ cu cea a IMM (17 la sută dintre corporații față de 9,7 la sută dintre IMM văd o îmbunătățire a situației economice a firmei), iar decalajul este în creștere comparativ cu *Sondajul* anterior (Grafic 2). Astfel de diferențe se observă, de asemenea, în cazul relației cu partenerii de afaceri și al relației cu instituțiile financiare, precum și în cazul situației capitalurilor proprii ale firmei, unde corporațiile raportează în proporții mult mai mari îmbunătățiri față de IMM. Acestea din urmă, afectate într-o mai mare măsură de evoluțiile economice recente, cum ar fi creșterea costurilor de finanțare, și cu o rezistență redusă la șocuri, evaluează mai degrabă evoluții contrare ale factorilor amintiți, de înrăutățire.

Firmele percep diferit impactul situației economice în funcție de sectorul de activitate în care activează. Conform soldului net conjunctural⁴, firmele din agricultură indică în cea mai mare măsură deteriorarea situației economice atât la nivel național, cât și la nivelul sectorului din care fac parte (-74 la sută, respectiv -59 la sută), dar sunt mai optimiste în legătură cu perspectivele de dezvoltare (procentaj net de +35 la sută). Pe de o parte, cea mai ridicată proporție a firmelor care consideră că situația economică a sectorului în care activează s-a îmbunătățit este întâlnită în cazul sectoarelor comerț și servicii și utilități (11 la sută fiecare față de 9 la sută la nivel agregat), la polul opus situându-se firmele din agricultură (0,4 la sută). Pe de altă parte, sectoarele comerț și servicii și utilități înregistrează cele mai slabe evaluări privind perspectivele de dezvoltare ale companiei, precum și cele referitoare la situația capitalurilor proprii (Grafic 3).

³ *Survey on the access to finance of enterprises (SAFE)*, European Central Bank, iunie 2024

⁴ Diferența dintre procentajul care indică o îmbunătățire și cel care indică o înrăutățire, denumit și procentaj net.

Grafic 3. Percepția companiilor nefinanciare asupra situației macroeconomice, evoluției sectorului de activitate sau întreprinderii, pentru perioada aprilie-septembrie 2024, pe principalele sectoare economice

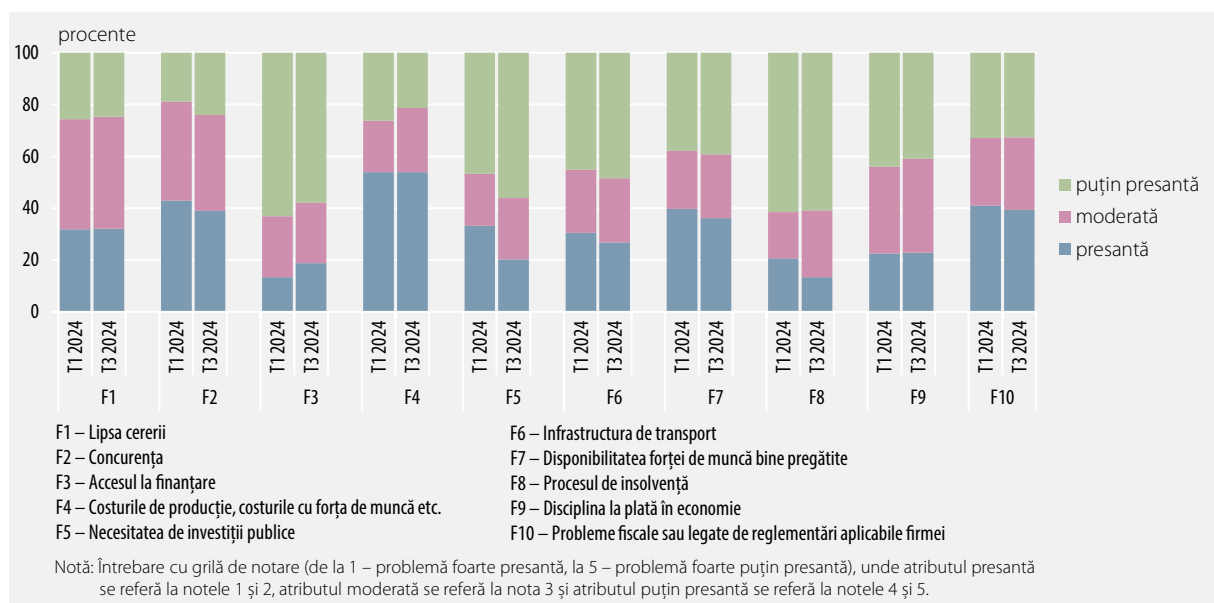
Evoluția dezagregată pe sectoare este relativ similară cu cea raportată în *Sondajul* anterior, excepțiile notabile constând în semnalarea într-o mai mare măsură a unor deteriorări ale relației cu partenerii de afaceri în cazul firmelor din construcții (+1 la sută procentaj net T2 2024 comparativ cu -14 la sută T3 2024), precum și ale relației cu instituțiile financiare (de la +11 la sută la -3 la sută).

Cele mai presante probleme ale companiilor

Începând cu anul 2023, creșterile semnificative ale costurilor cu forța de muncă s-au resimțit în bilanțul companiilor din majoritatea sectoarelor de activitate, influențând negativ poziția financiară a acestora. Deși în trimestrul al doilea ritmul de creștere al costurilor unitare cu forța de muncă s-a diminuat până la 19,5 la sută (-2,3 puncte procentuale față de primele trei luni ale anului), pe fondul evoluției remunerării salariaților și productivității muncii, din perspectivă istorică, dinamica anuală rămâne accelerată⁵. Similar ultimelor ediții ale *Sondajului*, firmele indică drept cea mai presantă problemă din ultimele șase luni costurile ridicate (costuri de producție, cu forța de muncă etc.). Circa 54 la sută dintre companii consideră nivelul costurilor ca fiind o problemă presantă sau foarte presantă, procent ușor în scădere comparativ cu ultimele două *Sondaje* (Grafic 4). Corporațiile identifică această problemă într-o măsură mai mare decât IMM (56,3 la sută față de 54 la sută), împreună cu disponibilitatea forței de muncă, unde există cea mai mare discrepanță de opinii între cele două tipuri de firme (54 la sută dintre corporații și doar 36 la sută dintre IMM care indică o dificultate ridicată în găsirea forței de muncă necesare).

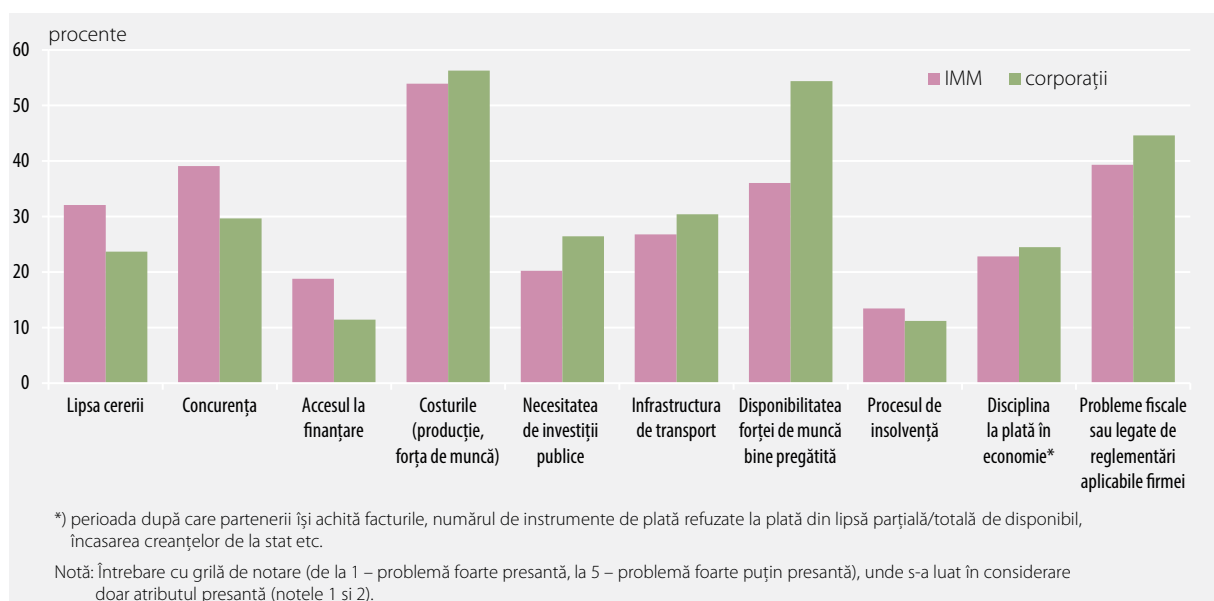
⁵ Raportul asupra inflației, noiembrie 2024

Grafic 4. Cele mai presante probleme ale companiilor nefinanciare în perioada aprilie-septembrie 2024

Privind din perspectiva domeniului de activitate, costurile cu personalul (și alte costuri) și disponibilitatea forței de muncă au cel mai puternic impact în cazul companiilor din sectorul construcției și imobiliare (pentru 64 la sută dintre companii, respectiv 63 la sută), procentaje în creștere față de *Sondajul* anterior, când firmele din industrie reclamau în cea mai mare proporție presiunea costurilor. Evoluțiile sunt în linie cu cele identificate de companiile la nivelul zonei euro⁶, unde costurile mari cu forța de muncă sunt indicate în procentaj net de 63 la sută dintre corporații și 57 la sută dintre IMM.

Grafic 5. Cele mai presante probleme ale IMM și corporațiilor în perioada aprilie-septembrie 2024

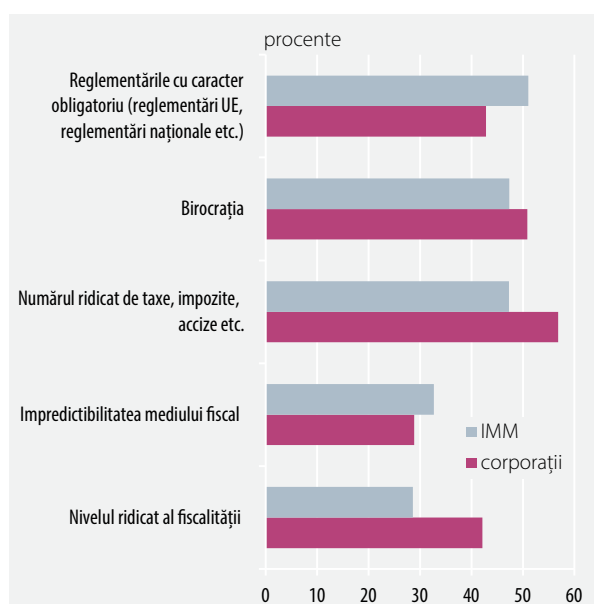

⁶ Survey on the access to finance of enterprises (SAFE), European Central Bank, iunie 2024.

Următoarea problemă, după importanță, identificată de firme pentru ultimele șase luni, este legată de problemele fiscale sau de reglementările aplicabile, într-o mai mare măsură de corporații (44,6 la sută) față de IMM (39,5 la sută).

Problemele fiscale s-au menținut ca importanță comparativ cu *Sondajul* anterior (40 la sută), însă au devansat problema concurenței, care avea o pondere mai mare la acel moment, în special în cazul răspunsurilor IMM (Grafic 5).

Grafic 6. Principalele probleme fiscale sau legate de reglementări ale IMM și corporațiilor în perioada aprilie-septembrie 2024

Relativ la principalele probleme legate de aspectele fiscale percepute de firmele autohtone, răspunsurile plasează pe primul loc nivelul ridicat al taxelor și impozitelor, similar cu răspunsurile din urmă cu șase luni, indicate în proporție de aproximativ 62 la sută dintre firme. Numărul ridicat al taxelor este următorul aspect ca importanță (51 la sută, în creștere cu 2 puncte procentuale), urmat de impredictibilitatea mediului fiscal și birocracia (fiecare în pondere de 47 la sută din răspunsuri). În funcție de dimensiunea firmelor, se remarcă o îngrijorare mai mare a companiilor mici față de nivelul ridicat al fiscalității și numărul mare de măsuri fiscale, în special pentru companiile din domeniul construcțiilor și industriei (75 la sută, respectiv 68 la sută), în timp ce corporațiile sunt mai degrabă afectate de impredictibilitatea mediului fiscal. În funcție de sectorul de activitate, se mai observă o presiune accentuată a birocrăției în cazul firmelor din industrie (64 la sută comparativ cu 47 la sută la nivel total), Grafic 6. Acestea, împreună cu firmele din

comerț, resimt cel mai acut problemele birocrăției (spre exemplu, numărul ridicat de raportări) și numărul ridicat de diverse taxe, impozite și accize aplicabile. Îmbunătățirea predictibilității măsurilor fiscale este un factor important de atragere a investițiilor în afacerile autohtone și o modalitate de a sprijini sănătatea financiară a firmelor. Conform raportului Băncii Europene de Investiții de la finalul anului trecut, România se clasează în a doua jumătate a clasamentului privind impactul reglementărilor asupra deciziilor de investiții pe termen lung, cu 68 la sută dintre firmele respondente indicând reglementările din România ca un obstacol preponderent major, comparativ cu media Uniunii Europene de 61 la sută. Cele mai bune rezultate au fost înregistrate în Danemarca și Ungaria (29 la sută, respectiv 40 la sută), iar cele mai slabe în Portugalia și Grecia (83 la sută, respectiv 81 la sută).

Următoarele probleme în ordinea importanței, la nivelul agregat al companiilor din România, sunt concurența și disponibilitatea forței de muncă (39 la sută, respectiv 36 la sută), ambele în scădere cu aproximativ 4 puncte procentuale față de *Sondajul* anterior și cu 6,5 puncte procentuale față de septembrie 2023 (Grafic 5). Firmele din construcții identifică în cea mai mare măsură lipsa forței de muncă bine pregătite (63 la sută), fiind urmate, la distanță considerabilă, de firmele din agricultură (38 la sută). În funcție de intensitatea tehnologică specifică activității firmei, rezultatele

Sondajului privind problema disponibilității forței de muncă relevă, contrar așteptărilor, faptul că firmele *low-tech* și cele din categoria *less-knowledge-intensive-services* raportează probleme în găsirea forței de muncă bine pregătite într-o mai mare măsură decât cele cu grad înalt de tehnologizare și a intensității cunoștințelor (firmele *low-tech* – 58 la sută, *less-knowledge-intensive-services* – 49 la sută față de firmele *high-tech* – 55 la sută, *knowledge-intensive-services* – 43 la sută).

O evoluție notabilă în această rundă a *Sondajului* comparativ cu cea anterioară este reprezentată de creșterea importanței factorului privind accesul la finanțare între problemele firmelor. Acesta a ajuns la un procent de aproximativ 19 la sută, în creștere cu 5,4 puncte procentuale, devenind penultimul ca importanță, înaintea procesului de insolvență (propriu sau al partenerilor comerciali), care a scăzut cu 7 puncte procentuale, la 13,4 la sută.

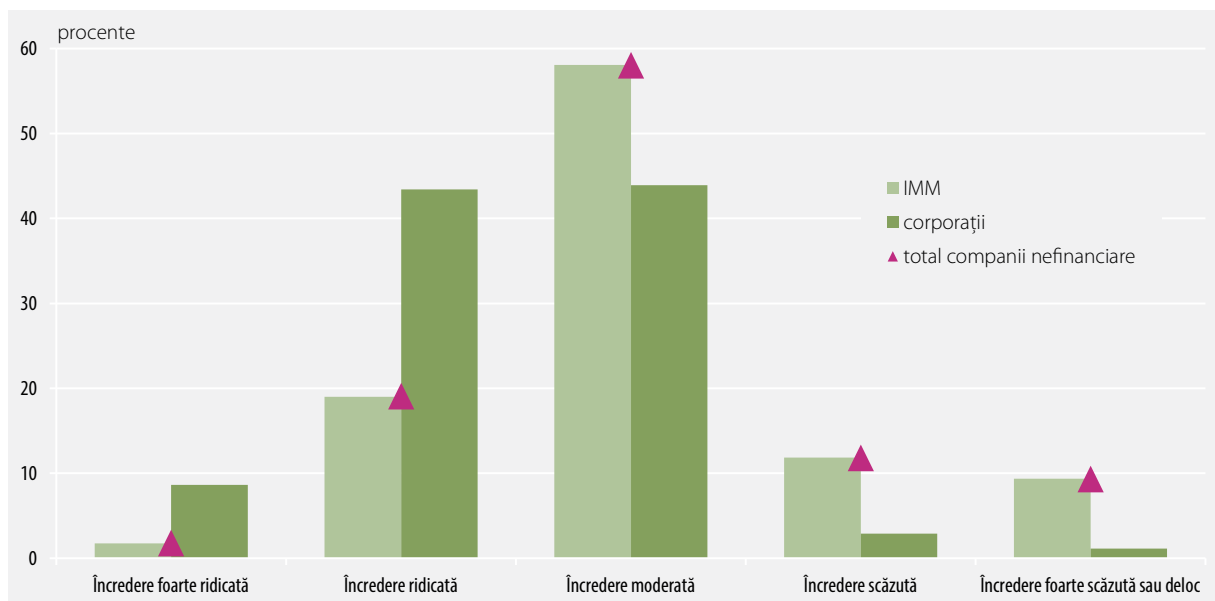
Analiza în plan regional a factorilor presanți cu care se confruntă firmele oferă o imagine asupra problemelor structurale ale României și a disparităților la nivel teritorial. Astfel, firmele din Centru, Vest și Nord-Vest consideră în cea mai mare măsură că infrastructura de transport și nivelul scăzut al investițiilor publice au un impact scăzut sau foarte scăzut asupra companiei, în contrast cu firmele din Sud-Muntenia și Sud-Vest, care au indicat în cea mai mare proporție acești factori ca fiind o problemă. Firmele din București-Ilfov au cea mai mare pondere a răspunsurilor care plasează nivelul ridicat al costurilor (producție, forță de muncă etc.) pe prima poziție a clasamentului problemelor cu care se confruntă, în contrast cu firmele din centrul țării, care au cel mai mic punctaj pentru acest factor dintre restul regiunilor (63 la sută față de 42 la sută). Se mai observă, în evaluarea accesului la finanțare, o diferență notabilă între intensitatea cu care firmele din centrul țării au evaluat acest factor ca fiind unul cu impact scăzut sau foarte scăzut (95 la sută), urmate de cele din Sud-Est și Nord-Est (76 la sută, respectiv 61 la sută), comparativ cu rezultatele care indică într-o măsură mai mare că accesul la finanțare poate fi o problemă cu impact asupra companiei, în cazul firmelor din Sud-Vest și Sud-Muntenia (41 la sută, respectiv 42 la sută). Disciplina la plată în economie ridică dificultăți în special în cazul firmelor cu sediul principal în București-Ilfov sau Sud-Vest, la polul opus față de firmele din centrul țării (36 la sută, respectiv 32 la sută, versus 10 la sută).

Încrederea în sectorul bancar românesc

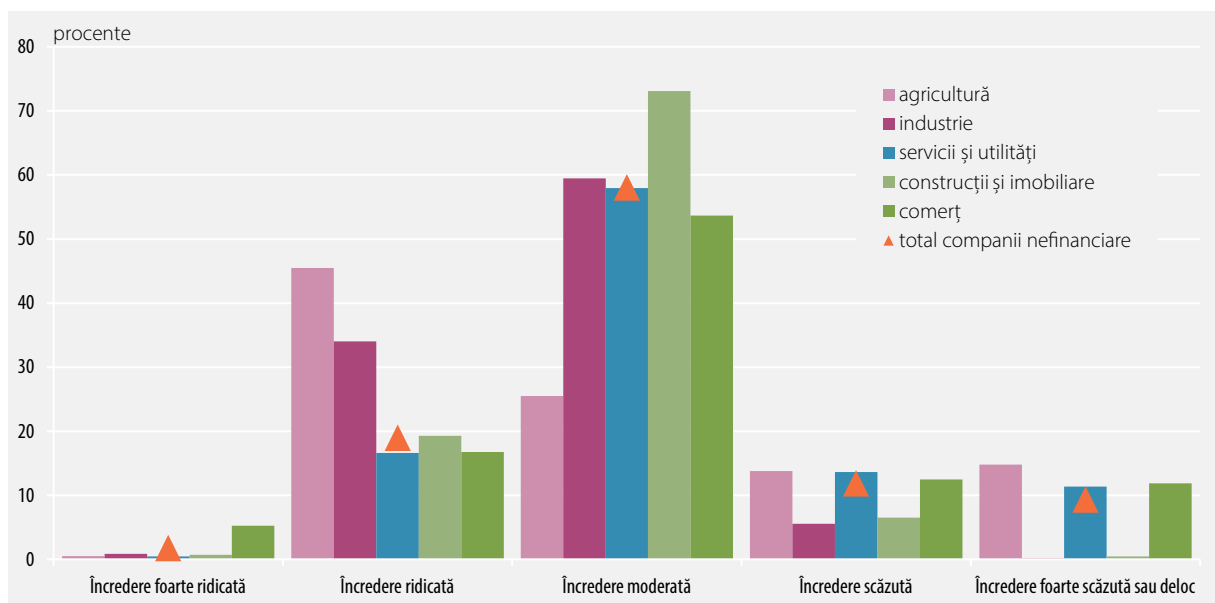
Încrederea companiilor nefinanciare autohtone în sectorul bancar românesc continuă să se mențină moderată, ponderea firmelor care o evaluează astfel fiind în ușoară creștere față de *Sondajul* aferent anului anterior (58 la sută, +1 punct procentual față de aceeași perioadă a anului 2023). Gradul scăzut al intermedierei financiare continuă să plaseze România pe ultimul loc din Uniunea Europeană din perspectiva activelor bancare raportate la PIB, fiind necesare eforturi în vederea creșterii sustenabile a intermedierei financiare și a tranziției către o economie cu valoare adăugată superioară⁷. În funcție de dimensiunea companiei, se observă un grad mai mare de încredere în cazul corporațiilor față de IMM (Grafic 7), diferență care nu era prezentă în urmă cu un an.

⁷ Recomandarea CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare și Analiza grupului de lucru CNSM pentru creșterea sustenabilă a intermedierei financiare

Grafic 7. Nivelul de încredere în sectorul bancar românesc din perspectiva inițierii sau derulării relațiilor de afaceri în funcție de dimensiunea companiei

Grafic 8. Nivelul de încredere în sectorul bancar românesc din perspectiva inițierii sau derulării relațiilor de afaceri în funcție de sectorul de activitate

Încrederea în sectorul bancar diferă și în funcție de sectorul în care firma activează. Astfel, firmele din agricultură au consemnat cele mai mari niveluri de încredere (46 la sută încredere ridicată sau foarte ridicată), fiind însă în contrast cu răspunsurile firmelor din același sector, care indică încredere scăzută sau deloc (29 la sută). Procentajele nete (diferența între ponderea firmelor care au încredere ridicată sau foarte ridicată și ponderea firmelor care au încredere scăzută sau foarte scăzută) plasează companiile din industrie drept cele mai deschise în ceea ce privește încrederea în sectorul bancar, urmate de firmele din agricultură, construcții și, la polul opus, cele din servicii, utilități și comerț (Grafic 8).

B. Capacitatea companiilor de a face față unor evoluții financiare nefavorabile

B1. PERCEPȚIA COMPANIILOR ASUPRA UNOR EVOLUȚII NEFAVORABILE PRIVIND COSTUL FINANȚĂRII (RATA DOBÂNZII)

Similar edițiilor precedente, peste jumătate dintre firmele autohtone declară că nu au nevoie de finanțare de la bănci sau IFN (53,6 la sută), procentul scăzând la 44 la sută în cazul companiilor de mari dimensiuni. Dintre sectoarele de activitate, firmele din comerț consideră în cea mai mare măsură că nu le este necesară finanțarea de la instituții de credit sau nebankare (59,1 la sută), la polul opus situându-se firmele din agricultură (4,7 la sută). În contrast, nivelul costului de finanțare nu ar conta în decizia de a accesa o finanțare pentru 7,5 la sută dintre firme, pondere în creștere față de *Sondajul* precedent (4,5 la sută în septembrie 2023), procentul majorându-se la 10,7 la sută în cazul firmelor din agricultură.

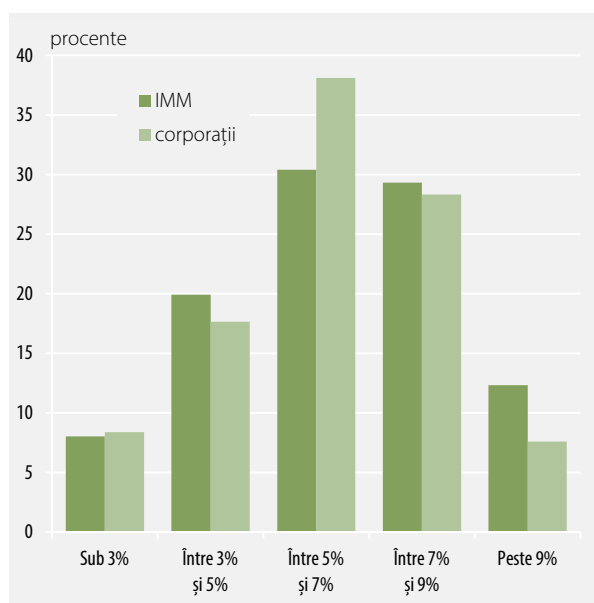
La nivel agregat, 26 la sută dintre companiile nefinanciare consideră că nivelul costului de finanțare ar afecta capacitatea de a rambursa împrumutul și/sau activitatea firmei, pondere în scădere de la 31 la sută în urmă cu un an. În funcție de sectorul de activitate, firmele din agricultură consideră în cea mai mare măsură că ar fi afectate de costul finanțării (51 la sută), în creștere de la 45 la sută în exercițiul precedent.

Companiile nefinanciare care au în derulare credite la bănci sunt expuse într-o proporție ridicată la riscul de rată a dobânzii, 94 la sută dintre împrumuturi (date la septembrie 2024, din Centrala Riscului de Credit) fiind acordate cu dobândă variabilă pe toată perioada contractului. Pe fondul conștientizării acestui risc, cu precădere în perioada post-pandemică când ratele de dobândă s-au majorat semnificativ, majoritatea firmelor (77 la sută), care au contractat un credit de la bănci sau IFN în

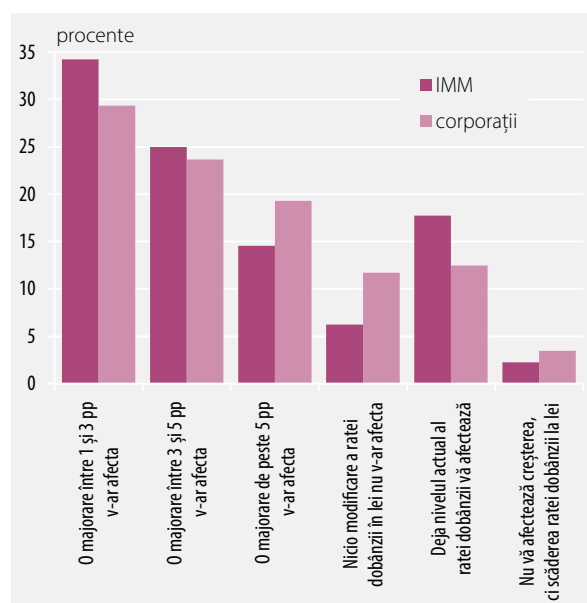
ultimul an sau care își doresc finanțarea în viitor, au semnalat că au optat sau ar opta pentru un împrumut cu rată de dobândă fixă.

Costul de finanțare al companiilor nefinanciare din România s-a încadrat pe un trend descendent începând cu sfârșitul anului 2022. Astfel, rata dobânzii la creditele noi acordate în lei de bănci companiilor nefinanciare a coborât la 7,95 la sută în septembrie 2024, de la 8,92 la sută cu un an în urmă. În acest context, majoritatea firmelor participante la sondaj (61 la sută) au asociat o rată a dobânzii la creditele contractate în lei situată între 5 la sută și 9 la sută, Grafic 9. Totodată, ponderea firmelor cu credite în lei a căror rată a dobânzii depășește nivelul de 9 la sută s-a diminuat comparativ cu *Sondajul* precedent (12 la sută în septembrie 2024 față de 15 la sută în septembrie 2023). În plus, ponderea firmelor cu credite în lei care sunt deja afectate de nivelul ratei dobânzii este, de asemenea, în scădere, respectiv 17 la sută, de la 21 la sută în septembrie 2023, în cazul corporațiilor procentul fiind mai redus (12 la sută, Grafic 10). O treime dintre companiile respondente cu credite în lei susțin că le-ar fi afectată activitatea firmei și/sau capacitatea de rambursare a creditului în cazul unei majorări între 1 și 3 puncte procentuale a ratei dobânzii la creditele în derulare. În același timp, 15 la sută dintre firme consideră că sunt mai reziliante în fața unor creșteri ale dobânzilor, fiind afectate numai de majorări de peste 5 puncte procentuale ale ratei dobânzii, pondere constantă față de ediția precedentă.

Grafic 9. Rata medie a dobânzii la creditele în lei pentru companiile nefinanciare, septembrie 2024

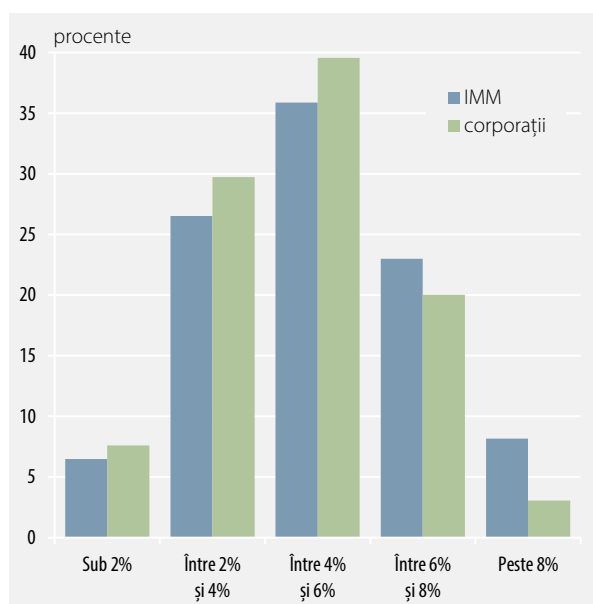
Grafic 10. Percepția companiilor nefinanciare asupra unor posibile modificări viitoare privind rata dobânzii la credite în lei, septembrie 2024

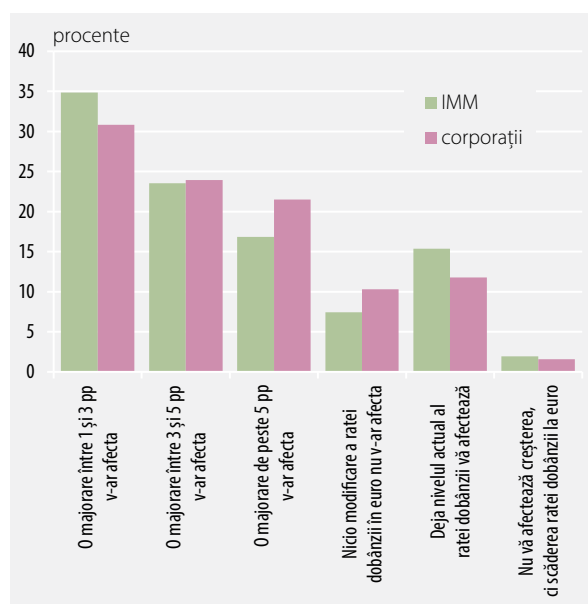
Expunerea companiilor nefinanciare la riscul valutar se menține ridicată, 44 la sută dintre creditele acordate de bănci acestora fiind denumite în monedă străină (septembrie 2024), majoritatea în euro (97 la sută). În context internațional, costul finanțării în euro pentru societățile nefinanciare din România se situează peste media zonei euro (6,08 la sută comparativ cu 4,8 la sută, septembrie 2024), însă sub cel înregistrat în unele țări membre ale zonei monetare (Estonia – 6,7 la sută,

Letonia – 6,2 la sută). Conform rezultatelor sondajului, cea mai importantă proporție a firmelor respondente (64 la sută, în creștere marginală față de exercițiul precedent) care au contractat credite în euro are asociată o rată a dobânzii situată între 2 la sută și 6 la sută, procentul crescând la 69 la sută în cazul corporațiilor, Grafic 11. Întreprinderile mici și mijlocii au o putere de negociere a costului finanțării mai redusă, o pondere mai însemnată dintre acestea consemnând rate ale dobânzii la creditele în euro de peste 6 la sută (31 la sută comparativ cu 23 la sută în cazul corporațiilor), însă relativ constantă față de exercițiul precedent. Circa 15 la sută dintre IMM și 12 la sută dintre corporațiile respondente au declarat că nivelul actual al ratei dobânzii la euro le afectează, Grafic 12. La acestea se adaugă o pondere de 35 la sută dintre IMM și 31 la sută dintre corporațiile respondente cu credite denumite în euro, pentru care o majorare a ratei dobânzii între 1 și 3 puncte procentuale ar afecta semnificativ activitatea companiei și/sau capacitatea acesteia de rambursare a datoriilor. Doar 7 la sută dintre IMM și 10 la sută dintre corporații au raportat că sunt acoperite la riscul de rată a dobânzii la creditele în euro, nefiind afectate de modificările acesteia.

Grafic 11. Rata medie a dobânzii la creditele în euro pentru companiile nefinanciare care dețin credite în euro, septembrie 2024

Grafic 12. Percepția companiilor nefinanciare asupra impactului unor posibile modificări viitoare privind rata dobânzii la credite în euro, septembrie 2024

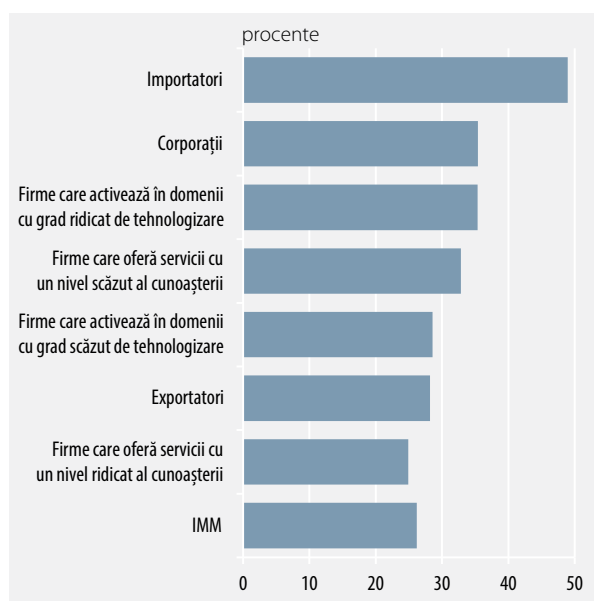

B2. PERCEPȚIA COMPANIILOR ASUPRA UNEI EVOLUȚII NEFAVORABILE A CURSULUI DE SCHIMB AL MONEDEI NAȚIONALE ÎN RAPORT CU MONEDA EURO

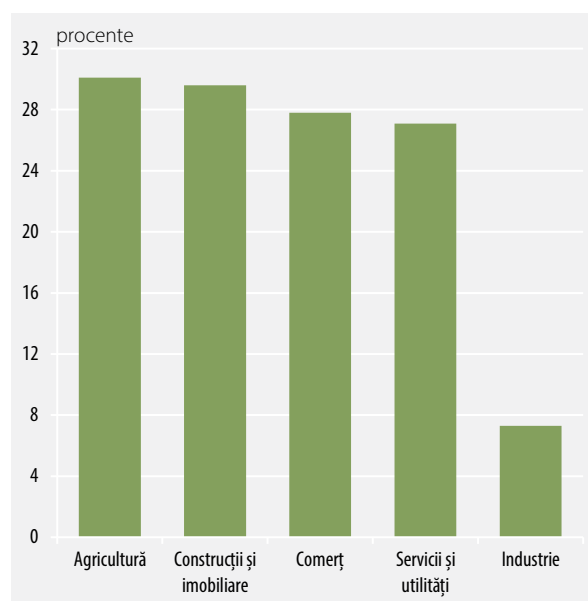
Cursul de schimb leu/euro s-a menținut la o valoare relativ constantă de la începutul anului, cu ușoare fluctuații generate de incertitudinile asociate procesului de consolidare fiscală, de volatilitatea pe piețele financiare internaționale, de evenimentele politice din Europa și de intensificarea tensiunilor din Orientul Mijlociu.

Impactul cursului de schimb asupra rezultatelor firmelor este influențat de structura financiară și operațională a fiecărei companii, dar și de politicile de management al riscului valutar. Companiile cu expunere valutară semnificativă pot avea rezultate mai volatile în absența unor strategii eficiente de acoperire a riscului. Conform *Sondajului curent*, în cazul a 26 la sută dintre companiile nefinanciare autohtone rezultatele financiare ale firmei sunt afectate negativ de deprecierea monedei naționale față de euro, pondere în scădere față de exercițiul anterior (35 la sută în septembrie 2023). După mărimea firmei, impactul negativ al deprecierei monedei naționale relativ la euro este resimțit într-o mai mare măsură de corporații (35 la sută față de 26 la sută în cazul IMM), iar după implicarea în comerțul internațional, companiile importatoare reclamă în cea mai mare proporție (49 la sută) influența negativă asupra rezultatelor financiare, Grafic 13. Impactul cursului de schimb variază și în funcție de sectorul de activitate, cele mai afectate de creșterea cursului de schimb leu/euro fiind sectoarele agricol și construcții și imobiliare (30 la sută dintre firme), la polul opus situându-se industria (7 la sută), Grafic 14.

Grafic 13. Ponderea firmelor care consideră că deprecierea monedei naționale față de euro le afectează rezultatele financiare, după criterii de mărime, activitate de comerț exterior și nivel de tehnologizare și cunoaștere, septembrie 2024

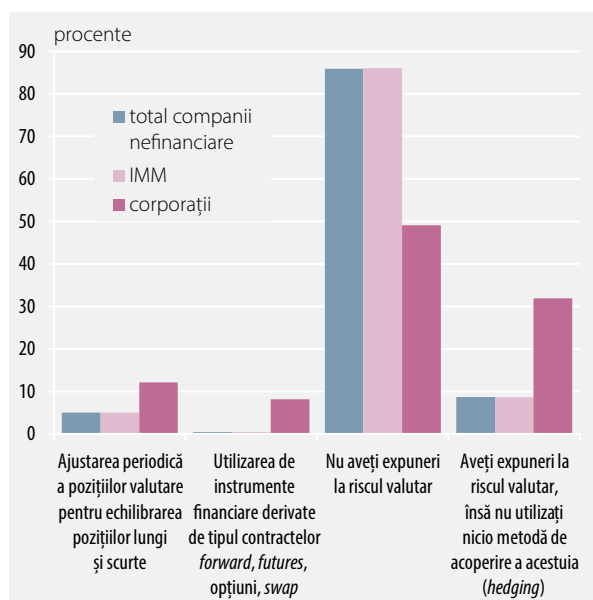

Grafic 14. Ponderea firmelor care consideră că deprecierea monedei naționale față de euro le afectează rezultatele financiare, după sectorul de activitate, septembrie 2024

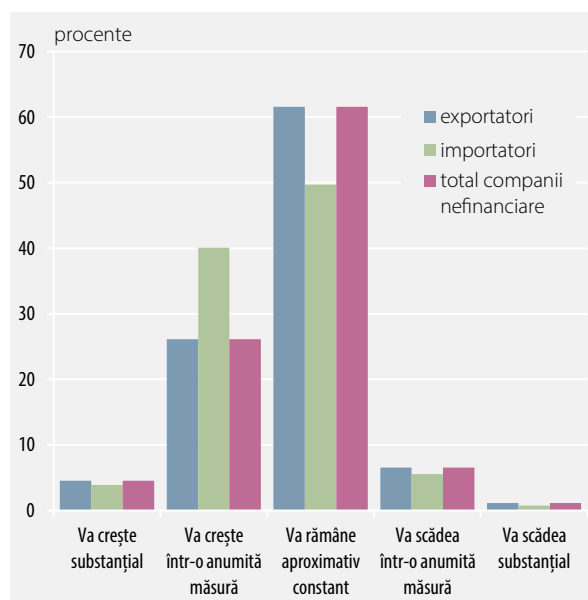

Pentru a se proteja de riscurile asociate variațiilor de curs de schimb, firmele pot utiliza mai multe strategii privind expunerea valutară. La nivelul agregat al sectorului companiilor nefinanciare, majoritatea firmelor au raportat că nu au expuneri la riscul valutar sau sunt acoperite natural la acest risc (86 la sută, în creștere de la 74 la sută în septembrie 2023, Grafic 15). Totuși, 9 la sută dintre firme au expuneri la riscul valutar, însă nu utilizează nicio metodă de acoperire a acestuia (engl. *hedging*), și numai 5 la sută aplică ajustarea periodică a pozițiilor valutare pentru echilibrarea pozițiilor lungi și scurte (în creștere marginală față de exercițiul precedent). Utilizarea instrumentelor financiare derivate rămâne la un nivel modest, numai 0,4 la sută dintre companiile nefinanciare raportând apelarea la astfel de contracte (ex.: *futures*, *forward*, opțiuni, *swap*). În acest context, îmbunătățirea educației financiare este esențială pentru a consolida capacitatea firmelor de a lua decizii financiare informate, de a gestiona mai eficient riscurile și de a-și asigura sustenabilitatea pe termen lung. Ca urmare a Recomandării CNSM nr. R/3/2022 privind creșterea sustenabilă a intermedierei financiare, Banca Națională a României, în colaborare cu o serie de actori importanți din sectorul financiar și cel academic, derulează proiectul „Antreprenoriat de TOP”⁸. Obiectivul proiectului este de creștere a nivelului educației financiare și economice în rândul firmelor din România, precum și de îmbunătățire a incluziunii financiare, prin utilizarea mai amplă a produselor și serviciilor financiare și prin intensificarea eforturilor de sporire a gradului de digitalizare a activităților financiare și de afaceri.

Grafic 15. Modalitățile prin care companiile gestionează riscul valutar, septembrie 2024

Grafic 16. Așteptările companiilor cu privire la evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de euro în următoarele șase luni

⁸ BNR Antreprenoriat de TOP

Companiile respondente implicate în comerțul exterior au în cea mai mare măsură expuneri la riscul valutar și nu utilizează metode de *hedging* (44 la sută dintre importatori, 41 la sută dintre exportatori), dar și o proporție importantă a corporațiilor (32 la sută). Dintre sectoarele de activitate, 16 la sută dintre firmele care activează în construcții și imobiliare sunt expuse la riscul valutar, însă nu utilizează nicio metodă de diminuare a acestuia.

În ceea ce privește așteptările cu privire la evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de euro în următoarele șase luni, cea mai mare proporție a firmelor autohtone (62 la sută) consideră că acesta va rămâne aproximativ constant (în creștere de la 44 la sută în ediția precedentă), iar 26 la sută mizează pe creșterea într-o anumită măsură a raportului leu/euro (în scădere de la 35 la sută în urmă cu un an), Grafic 16. În cazul corporațiilor, ponderea entităților care estimează o creștere moderată a cursului de schimb față de euro este mai ridicată, respectiv de 35 la sută, comparativ cu 26 la sută în cazul IMM.

În cadrul sectoarelor de activitate, opinia privind menținerea relativ constantă a cursului de schimb leu/euro se regăsește într-o mai mare măsură în rândul firmelor din comerț (72 la sută), în timp ce așteptările privind deprecierea monedei naționale sunt mai prevalente în cazul firmelor din servicii și utilități (34 la sută).

Opinia companiilor implicate în comerțul exterior cu privire la evoluția ratei de schimb a monedei naționale față de euro este mixtă. Astfel, firmele exportatoare mizează într-o mai mare măsură pe menținerea cursului de schimb relativ nemodificat (55 la sută, față de 50 la sută în cazul importatorilor), iar companiile importatoare se așteaptă în proporție de 44 la sută la deprecierea raportului leu/euro (față de 39 la sută în cazul exportatorilor), Grafic 16.

Anexă. Metodologia sondajului

Sondajul este efectuat semestrial de BNR, de regulă în lunile martie și septembrie. Are la bază un chestionar care este transmis unui eșantion de aproximativ 11 000 de companii nefinanciare, dintre care circa 85 la sută sunt IMM, corporațiile fiind incluse exhaustiv. În ediția de față, sondajul s-a derulat în lunile septembrie și octombrie 2024.

Eșantionul este reprezentativ la nivel național și regional și este extras prin procedee statistice, după următoarele criterii:

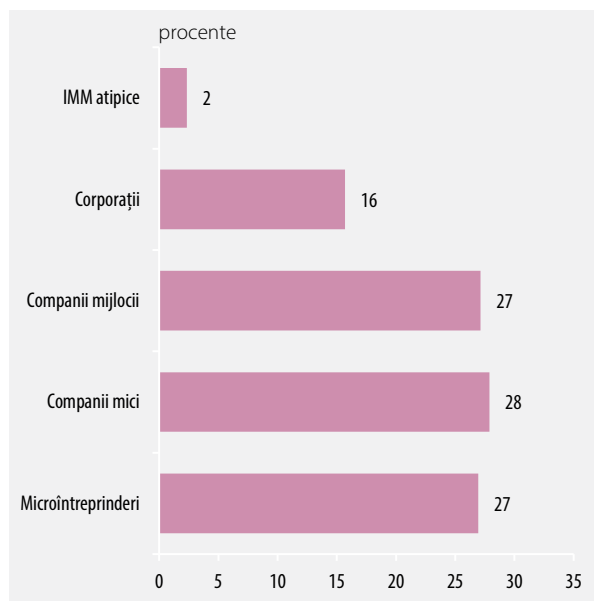
- clasa de mărime a companiei (microîntreprinderi, întreprinderi mici, întreprinderi mijlocii și corporații)⁹;
- sector de activitate, conform încadrării în CAEN Rev. 2;
- regiuni de dezvoltare.

Structura eșantionului după criteriile de extragere a acestuia se prezintă astfel:

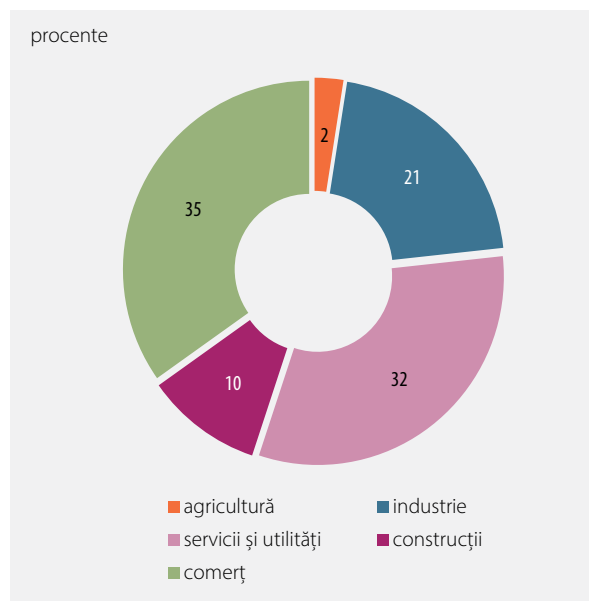
- după mărime: 27 la sută microîntreprinderi, 28 la sută companii mici, 27 la sută companii mijlocii, 16 la sută corporații și 2 la sută IMM atipice (Grafic A1);
- după principalele sectoare de activitate: 2 la sută în agricultură, 21 la sută în industrie, 32 la sută în servicii și utilități, 10 la sută în construcții și imobiliare și 35 la sută în comerț (Grafic A2);
- după regiunile de dezvoltare: 8 la sută Nord-Est, 8 la sută Sud-Est, 9 la sută Sud-Muntenia, 5 la sută Sud-Vest, 8 la sută Vest, 13 la sută Nord-Vest, 10 la sută Centru, 7 la sută Ilfov, 32 la sută București (Grafic A3).

⁹ Firmele intră în categoria IMM dacă au: (i) mai puțin de 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri mai mică de 50 milioane euro sau activul total mai mic de 43 milioane euro. Se clasifică în: A) microîntreprinderi dacă au: (i) mai puțin de 10 de angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 2 milioane euro. B) întreprinderi mici dacă au: (i) între 10 și 50 de angajați și (ii) cifra de afaceri sau activul total mai mic de 10 milioane euro. C) întreprinderi mijlocii dacă au: (i) între 50 și 250 de angajați și (ii) cifra de afaceri sub 50 milioane euro sau activul total sub 43 milioane euro. Conform acestor definiții, rămâne o categorie de IMM atipice care nu poate fi încadrată în niciuna dintre cele trei categorii anterioare (ex.: IMM cu număr de salariați sub 10, dar cu cifră de afaceri și active totale peste 2 milioane euro).

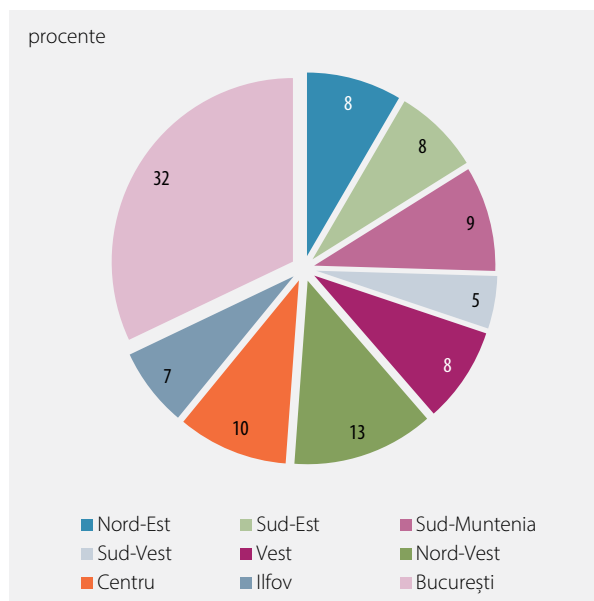
Grafic A1. Structura eșantionului după mărimea firmei

Grafic A2. Structura eșantionului după sectorul de activitate al firmei

Grafic A3. Structura eșantionului după regiunea de dezvoltare unde sunt înregistrate firmele

Analiza răspunsurilor

Răspunsurile la întrebări sunt analizate în funcție de forma în care acestea sunt prezentate, astfel:

- a) Pentru întrebările cu grilă de notare se pot urma trei paliere de analiză:
- analiza răspunsurilor separat pentru notele indicând o dinamică pozitivă, pentru notele indicând o lipsă de dinamică și pentru notele indicând o dinamică negativă;
 - analiza răspunsurilor doar pentru notele indicând o anumită dinamică;
 - analiza în sold net conjunctural (calculat ca diferență între ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind ascendentă/semnificativă și ponderea celor care au notat o evoluție/problemă ca fiind descendentă/nesemnificativă).
- b) Pentru întrebările cu răspuns multiplu sau întrebările cu răspuns unic: analiza ponderii celor care au ales o anumită variantă de răspuns în totalul respondenților.

În cazul întrebării „A1. Cum apreciați că au evoluat următorii factori în ultimele șase luni?“, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au considerat că a avut loc o îmbunătățire și al celor care au considerat că a avut loc o înrăutățire în evoluția factorului respectiv. Un rezultat net pozitiv poate indica o îmbunătățire a situației economice la nivel național, a sectorului de activitate sau a companiei în sine, precum și a perspectivelor de dezvoltare sau a relațiilor cu partenerii de afaceri.

În cazul întrebării „A2: Care sunt problemele cele mai presante cu care s-a confruntat compania în ultimele șase luni?“, soldul net conjunctural reprezintă diferența dintre procentul companiilor care au indicat o problemă ca fiind semnificativă și procentul companiilor care au indicat o problemă ca fiind nesemnificativă. Un rezultat net pozitiv înseamnă că o anumită problemă este semnificativă.

Opiniile acoperă evoluțiile din ultimele șase luni pentru întrebările A1, A2, A3.

Definirea companiilor cu credite și a companiilor fără credite în derulare

Separarea companiilor în companii care au credite în derulare și companii care nu au credite în derulare s-a realizat în funcție de selectarea variantei de răspuns f) „Compania nu are credite în lei (inclusiv leasing)“, respectiv „Compania nu are credite în euro (inclusiv leasing)“ la întrebările B4 „Între ce valori evaluați că se situează rata medie a dobânzii la creditele în lei pe care le aveți contractate în prezent?“, respectiv B6 „Între ce valori evaluați că se situează rata medie a dobânzii la creditele în euro pe care le aveți contractate în prezent?“.

